

Isn't it time you phoned Home.....?

28, 29, 57, 63, 71

72, 75, 82, 83, 85

110-113 + 126' 180-183

~~1000~~, 183, 184, 185

211, 253, 273

Σελίδες Βιβλίου
ΚΥΡΤΕΟΥ

θερες πολιτικές του ρίζες κι εγώ πήρα το πράσινο φως για να επεξεργαστώ ένα εντυπωσιακό ιδεολογικό, εκδοτικό άνοιγμα, αξιοποιώντας το αριστερό παρελθόν μου και τις πανεπιστημιακές μου γνώσεις.

Άρχισα να χειρίζομαι διάφορες εμπιστευτικές υποθέσεις και να μαθαίνω τα μυστικά της δημοσιογραφίας. Μυστικό πρώτο, τα χτυπήματα κάτω από τη ζώνη. Λίγους μήνες πριν από τις εκλογές του Ιουνίου 1985, ένας παράγοντας του κυβερνητικού χώρου, ο οποίος ήταν δυσχεστερημένος με τον Ανδρέα Παπανδρέου και εκτιμούσε πως η ΝΔ μπορούσε να κερδίσει τις εκλογές, αποκάλυψε στον Βουδούρη πως ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε αποκτήσει, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Σουηδία την περίοδο της δικτατορίας, εξώγαμη κόρη με γνωστή δημοσιογράφο της σουηδικής ραδιοτηλεόρασης. Με τον Βουδούρη κρίναμε ότι η τεκμηρίωση της **εξωσυζυγικής δραστηριότητας του ηγέτη της «Αλλαγής»** θα περιόριζε την αξιοπιστία του σε ένα σημαντικό τμήμα της ελληνικής κοινής γνώμης και οργανώσαμε το σχετικό ρεπορτάζ. Όλα πήγαν στραβά. Το ρεπορτάζ δημοσιεύτηκε δίχως τη φωτογραφία της εξώγαμης κόρης του Ανδρέα Παπανδρέου, δίχως να έχουν εξασφαλιστεί κάποιες συμμαχίες για τη συστηματική προβολή της είδησης και δίχως να αποδεσμευτεί η αποκάλυψη από την καυτή πολιτική επικαιρότητα. Ο κακός σχεδιασμός οδήγησε στο αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, καθώς ο Ανδρέας Παπανδρέου εμφανίστηκε θύμα μιας εκστρατείας κατασυκοφάντησης και η εφημερίδα απέκτησε «κίτρινα» χαρακτηριστικά στην αντίληψη της κοινής γνώμης.

Την ίδια εποχή, το ΠΑΣΟΚ μας δίδαξε πώς δίνονται τα χτυπήματα κάτω από τη ζώνη με αποτελεσματικό τρόπο. Μετέτρεψε, εν όψει της κρίσιμης εκλογικής αναμέτρησης του Ιουνίου 1985, τον Μητσοτάκη σε συνεργάτη των Γερμανών κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Δεν σεβάστηκε την αντιστασιακή του δράση, ούτε την επίσημη αναγνώρισή της από τους Συμμάχους. Με την κατάλληλη διαχείριση φωτογραφικού υλικού και αποσπασματικών «αποκαλύψεων» μέσω της *Αυριανής* το ΠΑΣΟΚ μπόρεσε να δημιουργήσει το προεκλογικό κλίμα που εξυπηρετούσε τον πολιτικό του σχεδιασμό. Από

τη μία ενίσχυε την εικόνα της «δεξιάς των δωσίλογων», παρά το γεγονός ότι ο Μητσοτάκης ήταν ένας φιλελεύθερος πολιτικός με αντιστασιακό παρελθόν, και από την άλλη ενίσχυε την ψυχολογική πολιτική πίεση στους αριστερούς ψηφοφόρους να στηρίζουν την «Αλλαγή» παραβλέποντας τις απαράδεκτες γι' αυτούς πλευρές της πολιτικής των κυβερνήσεων Παπανδρέου. Ο επικοινωνιακός, πολιτικός σχεδιασμός των Παπανδρέου-Λαλιώτη, σε συνδυασμό με την εκμετάλλευση του κρατικού ραδιοτηλεοπτικού μονοπωλίου, άλλαξαν το συσχετισμό δυνάμεων υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Ο Βουδούρης και εγώ αναλύσαμε για πολλούς μήνες την επικοινωνιακή αποτυχία του ΕΤ και τον επικοινωνιακό θρίαμβο της «Αλλαγής» κατά τη διάρκεια της προεκλογικής αναμέτρησης του 1985. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να μελετήσουμε ορισμένες μεθόδους ανορθόδοξου επικοινωνιακού, πολιτικού πολέμου, που εφαρμόζαν με σαρωτική επιτυχία η κυβέρνηση και τα ΜΜΕ που τη στήριζαν.

Λίγο πριν και λίγο μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου 1985, ανακάλυψα τη σημασία των εξωθεσμικών παραγόντων. Ο Βουδούρης μου ζήτησε να ετοιμάσω μια λίστα βουλευτών και στελεχών της ΝΔ, βάσει της οποίας θα αναπτύσσαμε σχέσεις εμπιστοσύνης στο χώρο της. Θα προβάλλαμε εκείνους με τους οποίους είχε καλές σχέσεις η εφημερίδα, θα σεβόμασταν τις επικοινωνιακές ανάγκες της πλειονότητας των βουλευτών και στελεχών που δεν είχαν ιδιαίτερες σχέσεις με την εφημερίδα και την ιδιοκτησία της και θα κρατούσαμε αποστάσεις από όσους είχαν προσκολληθεί σε ανταγωνιστικά ή αντίπαλα εκδοτικά συγκροτήματα ή δεν είχαν τίποτα να προσφέρουν στο διαρκές κυνηγητό ειδήσεων και εντυπώσεων. Προετοίμασα τη λίστα, αξιολογώντας και τη δημόσια παρουσία των βουλευτών και στελεχών, αλλά ο Βουδούρης δεν έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος από τη δουλειά μου. Έκρινε πως η λίστα μπορούσε να πλησιάσει περισσότερο την εσωκομματική πραγματικότητα της ΝΔ και τις εκδοτικές ανάγκες της εφημερίδας. Ύστερα από αρκετές εβδομάδες δύσκολων συζητήσεων για το περιεχόμενο της λίστας που είχα προετοιμάσει, μου ζήτησε να την υποβάλω για έγκριση στον Κώστα Σπυ-

ραία εικόνα της Ανάστασης και η κάρτα-αφιέρωση του Μιλτιάδη Έβερτ: «Με το άρθρο του Κύρτσου η Ανάσταση του Μίλτου». Η προώθηση του Έβερτ στην ηγεσία της ΝΔ ανέδειξε για μια ακόμη φορά τα αντιφατικά χαρακτηριστικά της διαθήκης του Άρη Βουδούρη. Ο νέος πρόεδρος της ΝΔ χρειαζόταν συμμαχίες και ειδικές σχέσεις στο χώρο των ΜΜΕ για να αυξήσει τις πιθανότητες εκλογικής επικράτησης, οι οποίες όμως ήταν σε βάρος των καλώς εννοουμένων συμφερόντων του ΕΤ και του ΤτΚ. Ο Έβερτ είχε επενδύσει στις σχέσεις με τον Αλαφούζο, που ήταν η ανερχόμενη δύναμη στο χώρο της κεντροδεξιάς μέσω της Καθημερινής και στη ραδιοτηλεόραση. Ο «Μπουλντόζας» δεν είχε διστάσει να εμφανιστεί –επί κυβερνήσεως Μητσοτάκη– ως μάρτυρας υπεράσπισης στο δικαστήριο όπου ο Αλαφούζος αντιμετώπιζε την κατηγορία της λαθρεμπορίας πετρελαίου με το πλοίο «Ασπρονήσι» και ήταν φανερό πως ως πρόεδρος της ΝΔ θα συνέχιζε την ειδική σχέση με τον Αλαφούζο, ακόμη και σε βάρος του ΕΤ. Σαν να μην έφτανε αυτό, ο Έβερτ έκανε ένα εντυπωσιακό άνοιγμα στην κατεύθυνση του Χρήστου Λαμπράκη. Ήταν από τους πρωταγωνιστές της διαδικασίας που οδήγησε το Ίδρυμα «Αίλιαν Βουδούρη» στην απόφαση να δώσει 1 δισ. δραχμές για την ανέγερση της Μουσικής Βιβλιοθήκης «Αίλιαν Βουδούρη» στο εσωτερικό του Μεγάρου Μουσικής.

Κανείς δεν έφερε αντίρρηση στην επιδότηση των φιλοδοξιών του Χρήστου Λαμπράκη με τα λεφτά που κληροδότησε στο Ίδρυμα «Αίλιαν Βουδούρη» ο Άρης Βουδούρης. Ο Έβερτ διεκδικούσε θετική δημοσιότητα και άφηνε να εννοηθεί πως ο Λαμπράκης θα μπορούσε να μας προστατεύσει και από επιπλοκές που ίσως δημιουργούσε η επιστροφή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Όλοι –ο καθένας για τους δικούς του λόγους– προσυπογράψαμε την επιδότηση Λαμπράκη με τα λεφτά του Βουδούρη, ο οποίος, όσο ζούσε, θεωρούσε τον Χρήστο Λαμπράκη κύριο αντίπαλο και βασικό εκπρόσωπο του εκδοτικού κατεστημένου. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ΕΤ επιτέθηκε με βιαιότητα στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ το 1985, όταν η Αγροτική Τράπεζα αγόρασε σε καλή τιμή, ένα οικόπεδο ιδιοκτησίας Λαμπράκη στην

δικασίας. Παραιτήθηκε από το Δ.Σ. η μητέρα μου και η κενή θέση που δημιουργήθηκε καλύφθηκε από εμένα ύστερα βέβαια από τη σχετική ψηφοφορία. Η «θυσία της μάνας» μου επέτρεψε να αντιμετωπίσω τον Δημήτρη Ρίζο ως ίσος προς ίσον και να οργανώσω, σε επίπεδο Δ.Σ. του Ιδρύματος «Λίλιαν Βουδούρη», μια αντίπαλη προς αυτόν πλειοψηφία.

Τον Αύγουστο του 1994 η μάχη του *ET* κρίθηκε με αρκετά σύνθετο τρόπο. Ο Δημήτρης Ρίζος απομακρύνθηκε από τη διεύθυνση της εφημερίδας και στη συνέχεια τράβηξε τον δικό του εκδοτικό δρόμο. Εγώ κέρδισα την προσωπική αναμέτρηση με τον Ρίζο, είχα αποκτήσει όμως, λόγω Καμμένου, σοβαρές εκκρεμότητες σε επίπεδο Δικαιοσύνης και ΕΣΗΕΑ, που εμπόδισαν την προώθησή μου στη διεύθυνση του ημερήσιου *ET*. Μου πήρε δύο χρόνια να καθαρίσω το όνομά μου σε επίπεδο Δικαιοσύνης –με αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα– και πειθαρχικού συμβουλίου της ΕΣΗΕΑ και σε όλο αυτό το διάστημα η θέση των διαφόρων καλοθελητών ήταν πως πρώτα έπρεπε να δικαιωθώ και στη συνέχεια να αναλάβω και τη δημοσιογραφική διεύθυνση του *ET*. Η επιβράδυνση της επαγγελματικής μου ανόδου με τη μέθοδο της κατασκευής ενός σκανδάλου από τον «μητσοταχικό» εκείνη την εποχή **Καμμένο** διευκόλυνε τον έλεγχο του *ET* από την «εβερτική» Ρηγίλλης μέσα από ένα συλλογικό διευθυντικό σχήμα, στο οποίο συμμετείχα, δίχως να ορίζω τους κανόνες λειτουργίας του. Ο Ρίζος και εγώ είχαμε τη βασική ευθύνη για το γεγονός ότι αφήσαμε την κρίση του *ET* να ξεφύγει από τον έλεγχο. Εάν αυτός ήταν περισσότερο συγκρατημένος και εγώ πιο ώριμος στους χειρισμούς μου, θα είχαμε προστατεύσει το επικοινωνιακό υπερόπλο που άφησε πίσω του ο Άρης Βουδούρης. Τελικά πολεμήσαμε ο ένας τον άλλο γκρεμίζοντας το δικό μας δημιούργημα.

Όσο για τους κορυφαίους πολιτικούς της ΝΔ κράτησαν αποστάσεις ασφαλείας και αξιοποίησαν την κρίση του *ET* για τους δικούς τους λόγους. Ο Μητσοτάκης δεν στήριξε τον πρώην άτυπο σύμβουλό του και δεν άσκησε την επιρροή του στον Δημήτρη Ρίζο και τον Παναγιώτη Καμμένο για να με προστατεύσει από εξαιρετικά βίαι-

αποστάσεις από τον εκπρόσωπο του 12,5% και να τον αντιμετωπίζω σαν ένα ακόμη εμπόδιο στην πορεία μου προς τη διεύθυνση του ΕΤ.

Με το πέρασμα του χρόνου, η ηγεμονία Έβερτ στον πολιτικό χώρο του ΕΤ, αλλά και στο ίδιο το σύστημα της εφημερίδας γινόταν ολοένα πιο δυσάρεστη. Έχοντας γνωρίσει αρκετά καλά τον Κωνσταντίνο Καραμανλή —ο οποίος με κάλεσε δυο φορές στο σπίτι του στην Πολιτεία μαζί με τον Άρη Βουδούρη και με είχε συμπεριλάβει στη σύνθεση ορισμένων γευμάτων στο Γκόλφ της Γλυφάδας και στον «Διόνυσο» κατά τη διάρκεια της δεύτερης προεδρικής του θητείας— είχα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο Έβερτ ήταν ένα σχετικά χαμηλής πολιτικής ποιότητας προϊόν της σχολής Καραμανλή.

Πρέπει όμως να πούμε πως και η συγκεκριμένη πολιτική σχολή είχε τα προβλήματά της. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής εκσφενδονίστηκε στην πρωθυπουργία στη δεκαετία του '50 με απόφαση του Παλατιού και του ξένου παράγοντα. Απέδειξε ότι είχε ηγετικά χαρίσματα και πρόσφερε πολλά στην Ελλάδα. Παρέμεινε όμως από πολλές απόψεις ένας ηγέτης άλλης εποχής, που αδυνατούσε να οργανώσει την πολιτική εξέλιξη των συνεργατών του. Στηρίχτηκε περισσότερο απ' ό,τι έπρεπε στους κρατικούς μηχανισμούς για τη διεκδίκηση της ιδεολογικής και πολιτικής κυριαρχίας, με αποτέλεσμα να πάθει η ΝΔ πραγματική καθίζηση μετά την απομάκρυνση από την εξουσία το 1981. Ο ίδιος επέλεγε συνεργάτες, με βασικό κριτήριο την προσαρμοστικότητα στις απαιτήσεις του και τους συμπεριφερόταν με αυταρχικό τρόπο. Ο Έβερτ ήταν μια καραμανλική απομίμηση δίχως τα ηγετικά χαρίσματα, τις γνώσεις και την ποιότητα που φέρνει η συστηματική προσπάθεια δεκαετιών. Τον παρακολούθησα αρκετές φορές να μειώνει συνεργάτες του και έχω υποστεί και εγώ εκρήξεις πολιτικού θυμού, που θα μπορούσα ίσως να δεχτώ από έναν πραγματικά κορυφαίο της πολιτικής στο όνομα ενός μεγάλου σκοπού, δεν μπορώ να δεχτώ όμως από έναν πολιτικό που ξεχωρίζει με την έλλειψη γνώσεων και δυνατότητας δημιουργικής σύνθεσης.

Η μεγάλη πολιτική ευκαιρία δόθηκε στον Μιλτιάδη Έβερτ την

περίοδο της πολιτικής και βιολογικής πτώσης του Ανδρέα Παπανδρέου. Εφάρμοσε τη στρατηγική του ώριμου φρούτου. Κάποιες φιλολαϊκές κορόνες, κάποιες καταγγελίες για άμεση πολιτική κατάλυση και κατά τα άλλα πολυτελής αναμονή της πτώσης του ώριμου πολιτικού καρπού σε στενή επαφή με συγκεκριμένα συμφέροντα και τον ξένο παράγοντα.

Παρά τις σοβαρές ελλείψεις του σε ιδεολογικό και πολιτικό επίπεδο, ο Έβερτ λίγο έλειψε να επιτύχει το στόχο του και να γίνει πρωθυπουργός. Χρειάστηκε η συνεργασία στελεχών της κεντροδεξιάς για να αποτραπεί το πέραςμα από τα ευνοϊκά για τη ΝΔ «γκάλοπ» στην επικράτησή της στις εκλογές του Οκτωβρίου του 1996, και να παραμείνει το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία.

Στις αρχές του 1995 η δημόσια εικόνα της κυβέρνησης ήταν μέτρια και η εκλογική της φθορά σημαντική. Εάν δεν είχαν συνεργαστεί ο Αντώνης Σαμαράς και η Πολιτική Άνοιξη με το ΠΑΣΟΚ για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, θα είχαμε πάει σε πρόωρες εκλογές, τις οποίες θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να κερδίσει ο βιολογικά και πολιτικά καταβεβλημένος Ανδρέας Παπανδρέου. Ο Σαμαράς έδρασε με βάση την αντιπαλότητα που είχε αναπτύξει με τον Έβερτ επί κυβερνήσεως Μητσοτάκη. Ο Στεφανόπουλος αξιοποίησε την ευκαιρία να βγει από το πολιτικό περιθώριο, στο οποίο τον είχαν καταδικάσει οι ψηφοφόροι, δίνοντας χρόνο στο ΠΑΣΟΚ να ανασυντάξει τις δυνάμεις του και να περάσει από την κρίση του παπανδρεϊσμού στον εκσυγχρονισμό. Ο Έβερτ, ο οποίος ανέβηκε στην ηγεσία της ΝΔ υπονομεύοντας τον Μητσοτάκη και την κυβερνητική προοπτική της παράταξής του, πλήρωσε με τη σειρά του τις λεγόμενες προσωπικές στρατηγικές που αναπτύσσουν κατά καιρούς τα στελέχη της κεντροδεξιάς αδιαφορώντας για τα καλώς εννοούμενα συμφέροντα της κοινωνικής και εκλογικής βάσης που τους ανέδειξε.

Αντιμετώπισα αυτά τα ζητήματα με συνέπεια, προβάλλοντας πάντα μια παραταξιακή λογική και έναν ελάχιστο κοινό ιδεολογικό, πολιτικό παρονομαστή. Οι σχέσεις μου με τους πρωταγωνιστές στο χώρο της κεντροδεξιάς πέρασαν κατά διαστήματα μεγάλη κρίση,

γεί. Όσο μεγαλύτερη γινόταν η ιδεολογική, πολιτική του αδυναμία, τόσο πιο ωμές γίνονταν οι οργανωτικές του παρεμβάσεις, με αποτέλεσμα να τον εκθέτουν και να δημιουργούν αντισυσπειρώσεις.

Την ώρα της πολιτικής πτώσης του Έβερτ, που κινδύνευε να μετατραπεί και σε ελεύθερη πτώση του *ΕΤ* και του *ΤτΚ*, αναζητούσα έξοδο κινδύνου. Η παλιά συνεργασία με τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη δεν με οδήγησε στην υποστήριξη της ηγετικής αμφισβήτησης που ανέπτυσσε με δυναμικό τρόπο ο Γιώργος Σουφλιάς. Αντίθετα, η καλή γνώση των πρωταγωνιστών και των μεθόδων τους με οδήγούσε στο ασφαλές συμπέρασμα πως ο Σουφλιάς ήταν αναλώσιμος ως υποψήφιος πρόεδρος της ΝΔ και ότι κάτι άλλο θα συνέβαινε την κατάλληλη στιγμή. Στήριζα λοιπόν κι εγώ την τελευταία επικοινωνιακή, πολιτική γραμμή άμυνας του εβερτισμού περιμένοντας την ευκαιρία να οργανώσω την εκδοτική μου απελευθέρωση.

Το δεύτερο εξάμηνο του 1996 πύκνωσα τις επαφές μου με τον Γιάννη Βαρβιτσιώτη, ο οποίος καταπιεζόταν σε πολιτικό επίπεδο από τις επιλογές και τη συμπεριφορά του Μιλτιάδη Έβερτ. Ο αντιπρόεδρος της ΝΔ και ο διευθυντής του *ΤτΚ* έμοιαζαν, ο καθένας στον τομέα του, με εβερτόπληκτους. Η κοινή διαπίστωση ότι η κατάσταση δεν πήγαινε άλλο και πως κάτι έπρεπε να γίνει μας έφερε πιο κοντά. Με τον Βαρβιτσιώτη είχα πάντα μια καλή προσωπική σχέση. Μπορεί ορισμένες φορές να τον αντιμετωπίζουν σαν παραδοσιακό πολιτικό που τείνει να ξεπεραστεί από τις εξελίξεις, έχει όμως μια μεγαλοαστική αντίληψη για τις ανθρώπινες σχέσεις, που τον κάνει να ξεχωρίζει, ακόμη και να εντυπωσιάζει με ορισμένες επιλογές του σε ένα πολιτικό σύστημα όπου πολλοί από τους πρωταγωνιστές μοιάζουν με διαπλεκόμενο και δημοσιοσχέτιμο κιμά.

εκδοτικό ενδιαφέρον της. Εκείνη την εποχή πίστευα ότι η εκδοτική κατάσταση ήταν δύσκολη για τον ΕΤ αλλά ότι το παιχνίδι δεν είχε χαθεί ακόμη. Στην προσπάθειά μου μάλιστα να επιτύχω την εκλογή μου στη διεύθυνση του ΕΤ είχα δώσει μη ρεαλιστικές υποσχέσεις για κυκλοφοριακή ανάκαμψη σε διάστημα ενός-δύο ετών. Σε ένα σώμα εκλεκτόρων, όπου αρκετοί έπαιζαν πολιτικά παιχνίδια ή απλώς εξυπηρετούσαν την ιδιοτέλειά τους εξασφαλίζοντας προβολή, μισθούς και κάθε είδους οικονομικές ευκαιρίες, δεν μπορούσα να απευθυνθώ υπενθυμίζοντας υποχρεώσεις αλλά προσφέροντας πραγματικές ή υποθετικές ευκαιρίες. Οι υποσχέσεις πάντως που έδωσα στις αρχές του 1997 έμελλε να με καταδιώκουν κατά τη διάρκεια των επόμενων χρόνων.

Η εκλογή μου στη διεύθυνση του ΕΤ έγινε χωρίς τη βοήθεια του Κώστα Καραμανλή παρά το γεγονός ότι διευκόλυνε τα πολιτικά του σχέδια. Ο μόνος «καραμανλικός» που με υποστήριξε δυναμικά ήταν ο Γιάννης Βαρβιτσιώτης και είναι λογικό να υποθέσω ότι θα το έκανε ούτως ή άλλως στην προσπάθειά του να επιταχύνει το τέλος της περιόδου Έβερτ και εκφράζοντας την προτίμησή του σ' εμένα έναντι του Χρήστου Πασαλάρη. Ο Έβερτ έγινε ακόμη πιο αρνητικός απέναντί μου μετά τη διαδικαστική του ήττα στο Δ.Σ. του Ιδρύματος «Αίλιαν Βουδούρη». Η επικράτησή του στο συνέδριο της ΝΔ θα με απομόνωνε από την ηγεσία και το μηχανισμό της ΝΔ και θα με έκανε εξαιρετικά ευάλωτο σε επαγγελματικό επίπεδο.

Ξεπέρασα λοιπόν τις τελευταίες αναστολές και άρχισα να υποστηρίζω ανοιχτά από τον ΕΤ και τον ΤτΚ την υποψηφιότητα του Κώστα Καραμανλή. Χρησιμοποίησα την ασφαλή μέθοδο των στατιστικά έγκυρων αλλά πολιτικά κατευθυνόμενων «γιάλοπ». Δημοσίευσα τα αποτελέσματα ερευνών της κοινής γνώμης που έδειχναν ότι οι ψηφοφόροι επιθυμούσαν αλλαγή γενιάς στην ηγεσία της ΝΔ. Προτιμούσαν τον Αβραμόπουλο, την Μπακογιάννη, τον Καραμανλή, επειδή όμως οι δύο πρώτοι δεν πήραν μέρος στη μάχη της διαδοχής, ο αναγνώστης κατέληγε στο συμπέρασμα πως ο Καραμανλής θα εκπροσωπούσε τη νέα γενιά στη μάχη για την ηγεσία. Στη συνέχεια, όταν η υποψηφιότητα Καραμανλή επισημοποιήθηκε, αξιοποιήθηκε η

εικόνα νίκης που είχε ο νέος και δυναμικός βουλευτής για να υπονομευτεί η προσπάθεια του Μιλτιάδη Έβερτ να παραμείνει στην ηγεσία. Με βάση τα αποτελέσματα των «γκάλοπ» οι αναγνώστες κατέληγαν στο συμπέρασμα πως ο Καραμανλής μπορούσε να εγγυηθεί την προοπτική εξουσίας της ΝΔ, ενώ αντίθετα ο Έβερτ έμοιαζε ο εγγυητής της ήττας. Καλά ήταν τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων και για τον Γιώργο Σουφλιά, στο σύνολο της κοινής γνώμης. Τα συνέδρια όμως κρίνονται περισσότερο από την παραταξιακή κοινή γνώμη και κυρίως από το μηχανισμό του κόμματος, ο οποίος στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν καραμανλικός.

Την περίοδο εκείνη ήμουν ο μόνος διευθυντής εφημερίδας που στήριζε δημόσια την υποψηφιότητα Καραμανλή. Τη δυναμική υπέρ του Καραμανλή ενίσχυε η ισχυρή ραδιοτηλεοπτική μου παρουσία, αλλά και η σύνδεση που έκαναν πολλοί αναλυτές μεταξύ της αλλαγής διεύθυνσης στον ΕΤ –σε όφελος ενός εκπροσώπου της «νέας» δημοσιογραφικής γενιάς– και της πιθανής αλλαγής ηγεσίας στη ΝΔ. Όσο πιο καραμανλικός γινόταν ο ΕΤ, τόσο πιο βίαιη ήταν η αντίδραση του Μιλτιάδη Έβερτ, η οποία προς το τέλος πήρε κωμικοτραγικές διαστάσεις, με την προσωπική του γραμματέα να εκρήγνυται για λογαριασμό του σε βάρος της δικής μου, που κάλυπτε τη βραδινή βάρδια. Την τελευταία εβδομάδα πριν από το κοινοτικό συνέδριο, τα μηνύματα που έφταναν σ' εμένα από την πλευρά Έβερτ ήταν ένα μείγμα πολιτικής απελπισίας και μίσους. Εάν επικρατούσε αυτός στο συνέδριο της ΝΔ, η παρουσία μου στη διεύθυνση του ΕΤ θα έφτανε σ' ένα πρόωρο τέλος, εάν όμως επικρατούσε ο Καραμανλής, θα είχα την ευκαιρία να αναπτύξω μια δυναμική εκδοτική στρατηγική και να ενισχύσω το ρόλο μου στον δημόσιο βίο. Η υποψηφιότητα Σουφλιά δεν με προβλημάτιζε ιδιαίτερα, για δύο λόγους. Πίστευα ότι στον αναπόφευκτο δεύτερο γύρο οι εβερτο-καραμανλικές ψήφοι θα αθροίζονταν για να εμποδίσουν την επικράτηση του υποψηφίου, τον οποίο στήριζε η μητσοτακική μειοψηφία του κόμματος. Οι καλές μου σχέσεις με το σύστημα Μητσοτάκη κατά την περίοδο εκείνη θα απέτρεπαν οποιεσδήποτε εκδοτικοπολιτικές παρεξή-

την κατάσταση που επικρατούσε στα ΜΜΕ και φυσικά δεν είχε συγκεκριμένη επικοινωνιακή στρατηγική. Αν και, όπως όλοι οι πολιτικοί ηγέτες, απέφυγε να δεσμευτεί υπέρ ενός φιλικού προς αυτόν ΜΜΕ, μου έδωσε την εντύπωση ότι θα έκανε ό,τι μπορούσε δίχως φυσικά να εκτεθεί για ένα σκοπό που ήταν από πολλές απόψεις κοινός.

Τρεις ημέρες πριν από την έναρξη του κομματικού συνεδρίου ο Καραμανλής με κάλεσε επείγοντως στο γραφείο του στην Πλουτάρχου. Για πρώτη φορά τον είδα ανήσυχο, δίχως τη σιγουριά του πολιτικού που ανήκει σε ένα τόσο μεγάλο «τζάκι» και ξέρει να κρατάει αποστάσεις από τα προβλήματα και τις εξελίξεις, εκτιμώντας πως οι κανόνες του παιχνιδιού θα είναι πάντα στα μέτρα του. «Θα δεχτώ προσωπική επίθεση λάσπης» μου είπε χωρίς περιστροφές, «η Αυριανή θα αναλάβει μία ημέρα πριν από το συνέδριο τη σχετική πρωτοβουλία αξιοποιώντας κατάλληλα και μία φωτογραφία». Εάν και έχω χειριστεί στην επαγγελματική μου ζωή τις πιο δύσκολες υποθέσεις, αιφνιδιάστηκα. Άρχισα να σκέφτομαι την οργανωμένη αντεπίθεση Έβερτ στον επαγγελματικό μου χώρο και τις δυνατότητες άμεσης επικοινωνιακής αντίδρασης σε έναν ανορθόδοξο επικοινωνιακό πόλεμο αυτού του είδους. Είδε την ανησυχία ζωγραφισμένη στο πρόσωπό μου και συμπλήρωσε με ηγετικό ύφος: «Εννοείται ότι η φωτογραφία είναι πλαστή». «Εννοείται», επανέλαβα για να κερδίσω κάποια δευτερόλεπτα και να οργανώσω καλύτερα τη σκέψη μου. Ξεπέρασα την αρχική έκπληξη και ανέπτυξα την επιχειρηματολογία μου. «Κατά την άποψή μου η Αυριανή είχε κακό επικοινωνιακό παρελθόν στο χώρο της ΝΔ, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση τη μετατροπή του αντιστασιακού Μητσοτάκη σε συνεργάτη των Γερμανών κατακτητών κατά την προεκλογική περίοδο του 1985, πάλι με το κατάλληλο στήσιμο του ρεπορτάζ και του σχετικού φωτογραφικού υλικού. Επομένως» συνέχισα, «ο βαθμός επιρροής της στην παραταξιακή κοινή γνώμη και στους συνέδρους είναι εξαιρετικά περιορισμένος. Από μια άποψη μάλιστα μια τέτοιου είδους επίθεση λάσπης μπορούσε να προκαλέσει ενστικτώδη παραταξιακή, συνεδριακή συσπείρωση».

σει τη δυνατότητα στα ΜΜΕ να προχωρήσουν στη δική τους ερμηνεία, που μπορεί να εξυπηρετεί τον πολιτικό σχεδιασμό του αντιπάλου.

Τόνιζα επίσης στον Καραμανλή ότι ανήκει οριστικά στο παρελθόν η εικόνα του συνοφρυωμένου πολιτικού ηγέτη, που προηγείται αρκετά μέτρα της συζύγου του στις δημόσιες εμφανίσεις του, αγνοώντας επιδεικτικά την ύπαρξή της. Ο πολιτικός που δείχνει να «βασανίζεται» από το βάρος των ευθυνών του δεν αφορά πλέον κανένα. Ο μέσος πολίτης γνωρίζει ότι όλοι σχεδόν οι πρωταγωνιστές της πολιτικής είχαν στη διάθεσή τους περισσότερα μέσα και ευκαιρίες απ' ό,τι αυτός και ότι τα ζητήματα εξουσίας μπορεί να είναι σύνθετα, αλλά είναι λιγότερο βασανιστικά από τα δικά του καθημερινά προβλήματα... Του συνιστούσα λοιπόν να αναζητήσει τη χαρά της πολιτικής λέγοντας πως κάθε επάγγελμα-λειτουργήμα είναι δύσκολο, πρέπει όμως να το χαιρέσαι για να γίνεις δημιουργικός.

Παρά τις συνεχείς παρεμβάσεις και την ένταση της επιχειρηματολογίας μου, ο Καραμανλής έμεινε σταθερός στις απόψεις του. Παρουσίαζε τη βασική πολιτική του θέση με αναφορές στον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ο οποίος πίστευε πως **το κόμμα περιορίζεται στον ηγέτη και στο γραφείο Τύπου.**

Παρατηρώντας την πορεία του Καραμανλή στη διάρκεια των πρώτων τριάντα μηνών στην ηγεσία της ΝΔ μπορούμε να αποδώσουμε τη «ρηχή» αντιπολίτευση σε αυτήν ακριβώς την αντίληψη για την πολιτική. Συγκεκριμένη πολιτική δεν υπήρχε σε αρκετά ζητήματα μεγάλης σημασίας, τα στελέχη δεν μετράγανε, ο πολιτικός προβληματισμός και η ηγετική αμφισβήτηση αντιμετωπίστηκαν με διαγραφές, οι κομματικές οργανώσεις συνέχισαν μια πορεία παρακμής.

Το κόμμα ήταν πράγματι «ο ηγέτης και το γραφείο Τύπου». Με τον ηγέτη να κάνει σοβαρά λάθη και να μην προσπαθεί να καλύψει τις ελλείψεις του και το γραφείο Τύπου να κυριαρχείται από τον Άρη Σπηλιωτόπουλο, το άτυπο νούμερο δύο της ΝΔ, η περιοριστική καραμανλική ερμηνεία της πολιτικής με έβρισκε εντελώς αντίθετο πολιτικά και με καταπίεζε εκδοτικά.

Οι παρεμβάσεις μου κατά της στρατηγικής του ώριμου φρούτου

πήραν σε ορισμένες περιπτώσεις και κοινωνική διάσταση. Θυμάμαι ένα δείπνο στο σπίτι του ζεύγους Αλογοσκούφη την άνοιξη του 1998. Καλεσμένοι το ζεύγος Καραμανλή, πολιτικοί που εθεωρούντο «λοχαγοί» του καραμανλισμού με τις συζύγους τους και εγώ με τη σύζυγό μου. Άρχισα να αναλύω τις μεγάλες ελλείψεις στο αντιπολιτευτικό έργο της ΝΔ, με τον Καραμανλή να ακούει χωρίς διάθεση συμμετοχής στον προβληματισμό και τους παριστάμενους «λοχαγούς» να παρεμβαίνουν για να ελαφρύνουν την ατμόσφαιρα. Τελικά, η αντίδραση ήρθε από την πλευρά της Νατάσας Καραμανλή με τη χαρακτηριστική φράση: «Με την κριτική σου μας πίκρανες και το γλυκό». Πάντα παίρνω υπόψη μου την επιχειρηματολογία των συζύγων των πολιτικών, γιατί εκφράζονται χωρίς την επαγγελματική πειθαρχία των συντρόφων τους. Είναι πολύ πιθανόν λοιπόν να αποδίδουν το κλίμα που επικρατεί στις συζητήσεις στον στενό οικογενειακό και κοινωνικό κύκλο.

Η διαμάχη για τη στρατηγική του ώριμου φρούτου πήρε μεγαλύτερη κοινωνική διάσταση σε ένα δείπνο που παρέθεσα στο σπίτι μου στη Φιλοθέη στα τέλη Ιουνίου 1999.

Θέλησα να γιορτάσω ταυτόχρονα τα πρώτα μου γενέθλια μετά το αυτοκινητικό ατύχημα του Ιανουαρίου 1999 και τη νίκη της ΝΔ στις ευρωεκλογές, όπου είχα κερδίσει και το στοίχημα που είχα βάλει με τον Κώστα Λαλιώτη. Ήταν μια πολιτικοκοινωνική συνάντηση που μύριζε από την αρχή «μπαρούτι» και πήγε τόσο άσχημα που με οδήγησε στην απόφαση να δέχομαι στο σπίτι μου μόνο ανθρώπους που είναι φίλοι ή έχουν φιλική διάθεση απέναντι σ' εμένα και στα μέλη της οικογένειάς μου.

Επί ένα μήνα προσπαθούσα να πείσω τον Καραμανλή να μου δώσει ημερομηνία για το δείπνο, προκειμένου να ειδοποιήσω έγκαιρα και τους άλλους καλεσμένους, που είχαν τις δικές τους υποχρεώσεις. Τελικά, η ημερομηνία δόθηκε αφού ξεπέρασα τους ενδοιασμούς μου και κάλεσα και τον Άρη Σπηλιωτόπουλο. Στο τραπέζι που ήταν η σύζυγός μου ήταν μεταξύ των άλλων και οι Κώστας Καραμανλής, Ντόρα Μπακογιάννη, Δημήτρης Αβραμόπουλος. Ο Καραμανλής έτρωγε αμίλητος δίχως διάθεση επικοινωνίας, η Μπακογιάννη προ-

σπαθούσε να σώσει τη βραδιά κάνοντας επίδειξη καλής πολιτικής και κοινωνικής διάθεσης, ενώ ο Αβραμόπουλος έφυγε σχετικά νωρίς για να προλάβει κάποιες αθλητικοκοινωνικές εκδηλώσεις του Πανελληνίου και του Μίνωα Κυριακού, ισχυρού αφεντικού του ANT-1. Η κατάσταση κόντεψε να ξεφύγει από τον έλεγχο στο τραπέζι που ήμουν εγώ με τη Νατάσα Καραμανλή, τη Βίβιαν Αβραμοπούλου και τον Ισίδωρο Κούβελο. Ανέλυσα το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών που ήταν θετικό για τη ΝΔ, έδειχνε όμως ότι η νίκη, με διαφορά τριών μονάδων από το ΠΑΣΟΚ, δεν δέσμευε το αποτέλεσμα των επόμενων βουλευτικών εκλογών, που έπρεπε να διεξαχθούν το αργότερο έως τον Οκτώβριο του 2000. Υποστήριξα την άποψη πως το ΠΑΣΟΚ θα ανέπτυσσε επικοινωνιακή, πολιτική επίθεση κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, με στόχο να κλείσει την «ψαλίδα» που το χώριζε από την πρώτη ΝΔ και είπα το αυτονόητο, ότι είχαμε ήδη μπει στην προεκλογική περίοδο και πως εκείνο ειδικά το καλοκαίρι τα στελέχη της ΝΔ δεν έπρεπε να πάρουν μέρος στα «μπάνια του λαού». Η Νατάσα Καραμανλή αντέδρασε αρκετά έντονα στην επιχειρηματολογία μου κάνοντας ακόμη πιο εύθραυστες τις κοινωνικές ισορροπίες εκείνης της αξιοπερίεργης βραδιάς.

Αυτά που έλεγα σπίτι μου με τους καλεσμένους δεν είχαν καμία πολιτική σημασία, είχαν όμως τεράστια σημασία όσα ακολούθησαν το πολιτικά κρίσιμο καλοκαίρι. Ο Καραμανλής και τα ηγετικά στελέχη πρέπει να έκαναν ρεκόρ μπάνιων. Έλυσαν τον επικοινωνιακό, πολιτικό γόρδιο δεσμό παρουσιάζοντας τις διακοπές στις Κυκλάδες σαν ένα είδος καλοκαιρινής πολιτικής εξόρμησης. Η ηγεσία της ΝΔ κολυμπούσε μέχρι τελικής εκλογικής πτώσης, ενώ η κυβερνητική ηγεσία αξιοποιούσε τη θεαματική άνοδο του Χρηματιστηρίου για να βγάλει από την επικαιρότητα τα μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Εκείνη την εποχή οι ερωτήσεις που μου υπέβαλαν οι αναγνώστες της εφημερίδας, στην αντίληψη των οποίων έπρεπε να έχω εμπιστευτική πληροφόρηση, δεν αφορούσαν στις πολιτικές εξελίξεις, στο ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό ή στο αγροτικό ζήτημα, αλλά είχαν σχέση με τα χρηματιστηριακά «χαρτιά» που θα έφερναν τα

μεγαλύτερα κέρδη. Στα τέλη Αυγούστου έγραφα επιθετικά κείμενα κατά της στρατηγικής του ώριμου φρούτου και προειδοποιούσα τη Ρηγίλλης πως εκτός από τα ώριμα υπάρχουν και τα σάπια φρούτα, που εκσφενδονίζονται από τους αγανακτισμένους πολίτες εναντίον όσων έχουν φανεί κατώτεροι των προσδοκιών.

Η χρηματιστηριακή ανάταση, που τόσο συνέβαλε στην αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, στηρίχτηκε και στη στρατηγική του ώριμου φρούτου. Από τη στιγμή που η ΝΔ είχε εξαιρετικά περιορισμένη κοινωνική παρέμβαση και τα ηγετικά στελέχη της απέφευγαν να θυσιάσουν τις καλοκαιρινές διακοπές τους για να στηρίξουν τις πολιτικές τους φιλοδοξίες, ήταν επόμενο να αναζητήσουν εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες τη φυγή από μια αρκετά δύσκολη καθημερινότητα μέσα από το Χρηματιστήριο. Η βιομηχανία των οικονομικών, κοινωνικών και σε τελική ανάλυση πολιτικών ψευδαισθήσεων αναπτύχθηκε με τη βοήθεια της στρατηγικής του ώριμου φρούτου και της νοοτροπίας που συνδέεται με αυτήν. Η κυβέρνηση αξιοποίησε τον πόλεμο στο Κόσοβο και τη Σερβία για να περιορίσει την «ψαλίδα» των γκάλοπ, τη χρηματιστηριακή άνθηση για να την κλείσει, και τη συντονισμένη δράση των ειδικών μονάδων για την αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού του Σεπτεμβρίου 1999 και τη διάσωση πολλών εγκλωβισμένων για να πάρει ελαφρύ προβάδισμα στα «γκάλοπ», προβάλλοντας την εικόνα της αποτελεσματικής εξουσίας.

Από τα «γκάλοπ» του Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 1999, που έδειχναν τη ΝΔ να προηγείται με 8-10 μονάδες του ΠΑΣΟΚ, περάσαμε στη νίκη της ΝΔ στις ευρωεκλογές του Ιουνίου 1999 με διαφορά τριών μονάδων έναντι του ΠΑΣΟΚ και στα «γκάλοπ» του Σεπτεμβρίου που έδιναν προβάδισμα στην πρόθεση ψήφου, μία-μίαμιση μονάδα στο ΠΑΣΟΚ. Σε επίπεδο συγκροτήματος του ΕΤ έπρεπε να διαχειριστούμε την απογοήτευση που προκαλούσαν στο αναγνωστικό κοινό μας οι προφανείς συνέπειες της στρατηγικής του ώριμου φρούτου, την αντίθεση μεταξύ των προτεραιοτήτων της Ρηγίλλης και των αναγκών της εφημερίδας, το κόστος της χρηματιστηριακής άνθησης του εκδοτικού ανταγωνισμού.

νάμεις του, τα ανοίγματα Μητσοτάκη προς την αριστερά. Επομένως, αντί να επιδίδεται η ηγεσία της ΝΔ σε κινήγι ακροδεξιών μαχισσών, θα μπορούσε να εντάξει τον Καρατζαφέρη –και όσους σκέφτονται σαν αυτόν– στην κοινή προσπάθεια με την κατάλληλη καθοδήγηση.

Ο Καρατζαφέρης, μόλις διαπίστωσε ότι ήταν ο νέος πολιτικός στόχος της ηγεσίας, άρχισε να αναζητά επικοινωνιακά στηρίγματα. Μου ζήτησε να δώσει συνέντευξη στον *ΤτΚ* και δέχτηκα ευχαρίστως, στο όνομα του διαλόγου και της παλιάς φιλίας, αλλά και για να δώσω βήμα σε ένα στέλεχος που πρωταγωνιστούσε στην αμφισβήτηση του Άρη Σπηλιωτόπουλου. Η συνέντευξη ήταν η απόλυτη δημοσιογραφική επιτυχία και προκάλεσε αλυσιδωτή πολιτική αντίδραση. Ο Καρατζαφέρης χαρακτήρισε τον Άρη Σπηλιωτόπουλο «πολιτική Σαλώμη» και το σχετικό πρωτοσέλιδο του *ΤτΚ* ανέτρεψε λεπτές ισορροπίες. Προκάλεσε τη διαγραφή Καρατζαφέρη από τη ΝΔ. Εξασθένησε δραματικά την επικοινωνιακή, πολιτική θέση του άτυπου νούμερο δύο της ΝΔ. Ανέβασε θεαματικά το προσωπικό κόστος που είχε για τον Καραμανλή η πολιτική ταύτιση με τον Σπηλιωτόπουλο. Επιδείνωσε τις σχέσεις μου τόσο με το υπό τον Σπηλιωτόπουλο σύστημα της Ρηγίλλης όσο και με τον ίδιο τον Καραμανλή. Απέδειξε την πλήρη αυτονόμηση των εφημερίδων που διηύθυνα από την ηγεσία της ΝΔ και το σύστημα της Ρηγίλλης.

Η επιχειρηματολογία που ανέπτυξε ο Γιώργος Καρατζαφέρης μέσα από τη συνέντευξη που έδωσε στον *ΤτΚ* ήταν εκρηκτική και απέκλειε τη συνεννόηση με τον Καραμανλή. Σε πολλά σημεία όμως ήταν εύστοχη, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορούσε στην επικοινωνιακή πολιτική και τον οργανωμένο από τη Ρηγίλλης εμφύλιο στον παραταξιακό Τύπο.

Ο Καρατζαφέρης τόνισε σχετικά (*ΤτΚ*, 7.5.2000):

«Και προχωρώ σε άλλα ερωτήματα: Τι είναι το αναντικατάστατο του Άρη Σπηλιωτόπουλου; Δεν μπορεί να ενεργεί ως Σαλώμη και να αποκεφαλίζεται ο Λιάπης ή ο Δήμας και ολόκληρες τάσεις του κόμματος. Είναι αδιανόητο. Πρέπει να με πείσουν για το αναντικατάστατο. Τι είναι; Μπορεί ο άνθρωπος να έχει ιδιότητες εκπληκτικές που να μην

αντιμετώπισης των προβλημάτων που είχαμε ως μικροί μέτοχοι της «Νέα Τηλεόραση Α.Ε.». Θεώρησα πως ο Βαρδινογιάννης ήλεγχε ή συμμετείχε σε ένα σύστημα που δεν επιθυμούσε την ανάπτυξη του συγκροτήματος του ET, αναγκασία προϋπόθεση της επαγγελματικής μου επιτυχίας.

Ο προβληματισμός μου για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες του, που μας αφορούσαν, ή την έλλειψή τους, οδήγησε σε μια πρώτη χαλάρωση της τριετούς κοινωνικής μας σχέσης. Τα πράγματα χειροτέρευαν όταν διαπίστωσα πως ο Βαρδινογιάννης προσπαθούσε να μεταφέρει τη συντριπτική οικονομική, επιχειρηματική του υπεροχή έναντι του συγκροτήματος του ET και στον παραταξιακό χώρο της ΝΔ, όπου θεωρούσα πως δεν έπρεπε να έχουν θέση τα μεγάλα εκδοτικά, επιχειρηματικά συμφέροντα, αλλά να κυριαρχούν ιδεολογικά, πολιτικά στελέχη – με την ευρύτερη έννοια του όρου – και εμένα. Το τέλος της κοινωνικής σχέσης, που σε κάποιες φάσεις έτεινε να μετατραπεί σε φιλία, γράφτηκε μια αυγουστιάτικη νύχτα του 2000 στο επάνω κατάστρωμα του «VAR-MAR», όταν ο Βαρδής Βαρδινογιάννης μου ανακοίνωσε με τον δικό του τρόπο την επικείμενη αποχώρησή του Άρη Σπηλιωτόπουλου από τη θέση του εκπροσώπου της ΝΔ.

«Θα απαλλάξεις σύντομα από τον φίλο σου τον Άρη» μου είπε με φιλική, περιπαυχτική διάθεση.

«Πού το ξέρετε εσείς» τον ρώτησα κάπως αδιάφορα, θεωρώντας πως η συζήτηση θα ήταν ένα απλό συμπλήρωμα του δείπνου.

«Θα αναλάβει ένα καλό παιδί, ο Θεόδωρος ο Ρουσόπουλος» συμπλήρωσε ο Βαρδινογιάννης, δίνοντας την είδηση αρκετές εβδομάδες πριν από το γεγονός.

Ξέχασα μέσα σε δευτερόλεπτα το ωραίο περιβάλλον και την καλοκαιρινή χαλάρωση και πέρασα σε κατάσταση επαγγελματικής υπερδιέγερσης. Ο Βαρδινογιάννης μου ανακοίνωσε ότι ένας άνθρωπος του δικού του επικοινωνιακού συστήματος – ο Ρουσόπουλος – ήταν στέλεχος στο Mega, όπου έχουν ισχυρή συμμετοχή τα συμφέροντα Βαρδινογιάννη και στη συνέχεια στο απόλυτα ελεγχόμενο από τα

συμφέροντα Βαρδινογιάννη Star – θα αντικαθιστούσε, στη θέση του εκπροσώπου Τύπου της ΝΔ, τον Σπηλιωτόπουλο. Μου αποκάλυψε την είδηση χωρίς να μου πει ότι έπαιξε ρόλο στην προώθηση Ρουσόπουλου. Τα συμπεράσματα τα έβγαλα μόνος μου στηριζόμενος στον τρόπο λειτουργίας της ΝΔ και του κυκλώματος των ΜΜΕ.

Ο Άρης Σπηλιωτόπουλος μπορεί να βρέθηκε απέναντί μου στις εκδοτικές πρωτοβουλίες της κρίσιμης για εμένα περιόδου 1997-2000, είχε όμως ένα σημαντικό, θετικό για μένα, χαρακτηριστικό. Ήταν αυτοδημιούργητος, δίχως ισχυρό σύστημα επικοινωνιακών, επιχειρηματικών συμφερόντων πίσω του. Αυτό σημαίνει ότι μπορούσε να περιορίσει την επικοινωνιακή, πολιτική παρέμβαση της ισχυρότερης παραταξιακής εφημερίδας, δεν μπορούσε όμως να την περιθωριοποιήσει υποτάσσοντάς την σε ένα πολλαπλάσιος ισχύος σύστημα ΜΜΕ. Η αποχώρησή του από τη θέση του εκπροσώπου Τύπου θα δημιουργούσε κάποιες δυνατότητες μιας νέας επικοινωνιακής, πολιτικής συνεννόησης με την ηγεσία. Αντίθετα, η προώθηση του Ρουσόπουλου σε αυτή τη θέση θα σήμαινε την κυριαρχία των συμφερόντων – με τα οποία είχε συνδεθεί επαγγελματικά – στον πυρήνα της παραγωγής νεοδημοκρατικής πολιτικής. Τις αρνητικές μου εκτιμήσεις ενίσχυε το γεγονός ότι ο Ρουσόπουλος δεν είχε ποτέ του πολιτική σχέση με τη ΝΔ και στην επαγγελματική του λειτουργία στήριζε με ευπρέπεια και σταθερά τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, ασκώντας κριτική στην πολιτική της ΝΔ. Επομένως, δεν είχαμε να κάνουμε με ένα επικοινωνιακό στέλεχος του παραταξιακού χώρου, που ετοιμαζόταν να μπει στην πολιτική, αλλά με έναν επαγγελματία, που έδειχνε να αλλάζει πολιτικές απόψεις για να αναλάβει μια νέα αποστολή. Αυτό σήμαινε πως ο πολιτικός λόγος της ΝΔ θα ήταν δεσμευμένος και ο ρόλος του παραταξιακού Τύπου περιθωριακός, εφόσον οι επικοινωνιακοί χειρισμοί θα επηρεάζονταν από άλλο σύστημα ΜΜΕ, το οποίο η ΝΔ κατέτασσε όταν έκρινε πολιτικά, εκλογικά σκόπιμο στα... διαπλεκόμενα.

Παρατήρησα στον Βαρδινογιάννη πως ο Ρουσόπουλος δεν είχε ιδεολογικοπολιτική σχέση με τη ΝΔ και ότι η προώθησή του στη θέ-

αποτυχία συμβάλλοντας στην απαξίωση του εκδοτικού παραταξιακού χώρου και την πολυδιάσπαση της κυκλοφορίας σε δύσκολους καιρούς.

Με βάση τα στοιχεία του Μαρτίου 2001 η *Βραδυνή* του κ. Μήτση πουλούσε 5.039 φύλλα (1,31% της αγοράς), ο *Αδέσμευτος* του κ. Μήτση 6.005 (1,68% της αγοράς) και η *Χώρα* του κ. Τράγκα 11.655 φύλλα (3,29%) της αγοράς.

Τον Μάρτιο του 1997 είχαμε τρεις (3) παραταξιακές εφημερίδες (*ΕΤ - Απογευματινή - Αδέσμευτος*) με συνολικό μερίδιο αγοράς 35%.

Τον Απρίλιο του 2001 είχαμε έξι (6) παραταξιακές εφημερίδες (*ΕΤ - Απογευματινή - 2 Αδέσμευτους - Βραδυνή - Χώρα*) με συνολικό μερίδιο αγοράς 26,53%.

Τον Φεβρουάριο του 1997 ο *ΕΤ* είχε μερίδιο αγοράς 13,41% με τρεις (3) παραταξιακές εφημερίδες να έχουν το 35% της αγοράς. Ο *ΕΤ* είχε τον Φεβρουάριο του 1997 το 35,4% της παραταξιακής κυκλοφοριακής "πίτας".

Τον Μάρτιο του 2001 ο *ΕΤ* είχε μερίδιο αγοράς 10,3% με τις έξι (6) παραταξιακές εφημερίδες να έχουν το 26,53% της αγοράς. Ο *ΕΤ* είχε τον Μάρτιο του 2001 το 38,8% της παραταξιακής κυκλοφοριακής "πίτας".

Στη διάρκεια της τετραετίας αυξήσαμε το ποσοστό συμμετοχής μας στην παραταξιακή κυκλοφοριακή πίτα από 35% σε 38,8% ενισχύοντας την εικόνα της "ναυαρχίδας" του παραταξιακού Τύπου. Αυτό όμως δεν μας έλυσε το κυκλοφοριακό πρόβλημα το οποίο γίνεται οξύτερο καθώς ο παραταξιακός Τύπος γνωρίζει κυκλοφοριακή συντριβή.

ΕΚΤΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

Το βασικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας είναι ότι βρεθήκαμε, σε επίπεδο κυκλοφορίας, εκτός πρώτης κατηγορίας.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1997		ΜΑΡΤΙΟΣ 2001	
	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ %	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ%
<i>Ε.Τ.</i>	66.926	13,41	36.899	10,30
<i>Έθνος</i>	59.142	11,85	56.314	15,69
<i>Ελευθεροτυπία</i>	88.930	17,82	79.671	22,23
<i>Τα Νέα</i>	102.379	20,51	77.450	21,61

Οι τρεις εφημερίδες που ανήκουν σε μεγάλα εκδοτικά συγκροτήματα ενίσχυσαν το μερίδιο αγοράς τους κατά τη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας. Η εκδοτική τους επικράτηση σε μια πτωτική αγορά εξηγεί τα δικά μας προβλήματα, παρά το γεγονός ότι ενισχύσαμε την εκδοτική μας "κυριαρχία" στον παραταξιακό χώρο.

Το Έθνος και η Ελευθεροτυπία ενίσχυσαν θεαματικά σε βάρος μας το μερίδιο αγοράς τους εκδίδοντας μια σειρά νέων προϊόντων –τα περισσότερα με τη μορφή ένθετων περιοδικών– απαγορευτικού για εμάς κόστους. Η εκδοτική στρατηγική τους στηρίζεται σε επενδύσεις δεκάδων δις. και στην περίπτωση του Έθνους σε ζημιές δισεκατομμυρίων. Οι τεράστιες δαπάνες τους καλύφθηκαν από την είσοδό της στο Χρηματιστήριο με όρους που, όπως αποδεικνύει η πορεία των μετοχών τους, ήταν ιδιαίτερα αρνητικοί για επενδυτές, μικροεπενδυτές. Αρκεί να αναφέρουμε ότι ο Πήγασος (Έθνος) μπήκε στο Χρηματιστήριο στις αρχές του 2000 με τιμή μετοχής 2.800 δραχμές και σήμερα η μετοχή είναι κάτω από τις 1.000 δραχμές. Οι "θριαμβευτές" της τετραετίας Έθνος και Ελευθεροτυπία είχαν μικρή πτώση κυκλοφορίας, που όμως αύξησε θεαματικά το μερίδιο αγοράς τους εξαιτίας της πολύ μεγάλης πτώσης κυκλοφορίας των ανταγωνιστών τους.

Τα Νέα δεν είχαν τόσο καλές επιδόσεις ίσως εξαιτίας της έκδοσης του ημερήσιου Βήματος. Παραχώρησαν την πρώτη θέση κυκλοφορίας στην Ελευθεροτυπία. Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι δύο ισχυρότερες εφημερίδες δίνουν τη μάχη για την κυκλοφοριακή πρωτιά λίγο κάτω από το όριο των 80.000 φύλλων.

Τα κυκλοφοριακά συμπεράσματα της τετραετίας συνοψίζονται ως εξής: Πρώτον, ο ΤτΚ, στον οποίο δώσαμε εκδοτική, οικονομική προτεραιότητα, άντεξε στις πιέσεις της αγοράς και βελτίωσε ελαφρά τη θέση του. Αντίθετα, ο ΕΤ υπέστη μεγάλη πτώση. Έχασε το 45% της κυκλοφορίας του σε μία αγορά που πέφτει με ρυθμό 30-35% και τρεις ποσοστιαίες μονάδες σε ό,τι αφορά το μερίδιο αγοράς (από 13,41 σε 10,3%)

Δεύτερον, παρά τα μεγάλα προβλήματά του ο ΕΤ επικράτησε με άνεση στον ανταγωνισμό μεταξύ των παραταξιακών εφημερίδων Απογευματινής και Αδέσμευτου, οι οποίες υπέστησαν πολύ μεγαλύτερη κυκλοφοριακή πτώση και περιθωριοποιήθηκαν στην κυριακάτικη αγορά.

Τρίτον, τη μισή περίπου απώλεια μεριδίου αγοράς που καταγράφηκε

στη διάρκεια της τετραετίας την έπαθε ο *ΕΤ* στο διάστημα Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1997 εξαιτίας της έκδοσης της *Βραδυής* από τους Τράγκα-Μήτση. Το μερίδιο αγοράς του *ΕΤ* έπεσε από 13,8% τον Σεπτέμβριο του 1997 (είχε ανέβει ελαφρά από 13,4% τον Φεβρουάριο του 1997 σε 13,8% τον Σεπτέμβριο του 1997) σε 12,03% τον Δεκέμβριο του 1997.

Η πολυδιάσπαση του εκδοτικού παραταξιακού χώρου δεν εξασθένησε τον εκδοτικό ρόλο της εφημερίδας σε αυτόν, εφόσον το κυκλοφοριακό μας μερίδιο της παραταξιακής πίτας αυξήθηκε στη διάρκεια της τετραετίας από 35,4% σε 38,8%. Απαξίωσε όμως τον εκδοτικό μας χώρο επιταχύνοντας την πτώση των λεγόμενων παραταξιακών εφημερίδων σε όφελος των ισχυρότερων ανταγωνιστών.

Τέταρτον, ο *ΕΤ* δεν άντεξε την ανταγωνιστική πίεση των απογευματινών εφημερίδων που ανήκουν σε ισχυρά εκδοτικά συγκροτήματα (*Έθνος*, *Ελευθεροτυπία*, *Τα Νέα*). Η συντριπτική υπεροχή τους στηρίζεται σε ένα ολοκληρωμένο εκδοτικό σύστημα και σε νέα προϊόντα, πίσω από τα οποία βρίσκονται επενδύσεις δεκάδων δισ. και σε περιπτώσεις διαχειριστικά ελλείμματα δισ. (η εξέλιξη του ανταγωνισμού έχει παρουσιαστεί αναλυτικά στο σημείωμα ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 2001 ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ (αρ. πρωτ. 423-15.1.2001 το οποίο επισυνάπτεται)).

Παρά το ξέσπασμα του πολέμου με τον Βαρδινογιάννη και τη δραστηριοποίηση ορισμένων στο εσωτερικό του Δ.Σ. του Ιδρύματος «Λίλιαν Βουδούρη» με κομματική-(βαρδινογιαννική) λογική, εκείνη την εποχή είχα την πρωτοβουλία των κινήσεων. Καταρχήν, συμφωνήθηκε η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων της «Ίδρυμα Τύπου Α.Ε.» κατά 500 εκατ. δραχμές, με χρήματα εννοείται του Ιδρύματος «Λίλιαν Βουδούρη». Με την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων χρηματοδοτήθηκε η αγορά μεταχειρισμένου πιεστηρίου περιοδικών, γεγονός που μας επέτρεψε να εφαρμόσουμε μία στρατηγική ενθέτων στον *ΕΤ* ακολουθώντας την πορεία που χάραζαν τα προηγούμενα χρόνια το *Έθνος* και η *Ελευθεροτυπία*. Η απόκτηση πιεστηρίου μείωσε ουσιαστικά το σχετικό κόστος και επιτάχυνε την εκτύπωση των δικών μας ενθέτων και περιοδικών, ώστε να είμαστε σε θέση να ακολουθούμε το ρυθμό των εξελίξεων και της δουλειάς στην εφημερίδα.

Έπειτα, συμφωνήθηκε ότι δεν είχαμε τα μέσα να ανταγωνιστούμε τις μεγάλες φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, μπορούσαμε όμως να ενισχύσουμε τη συγκριτική μας θέση ασκώντας σοβαρή πίεση στον λεγόμενο παραταξιακό Τύπο. Η Απογευματινή, ο Αδέσμευτος, η Χώρα και οι άλλες παραταξιακές εφημερίδες είχαν λιγότερα οικονομικά μέσα από εμάς και μπορούσαμε να τους αφαιρέσουμε μερίδιο αγοράς ακολουθώντας την κατάλληλη στρατηγική. Όπως χαρακτηριστικά έλεγα στους συνεργάτες μου, είμαστε πλέον υποχρεωμένοι να παίζουμε στη β' εκδοτική κατηγορία με τις άλλες παραταξιακές εφημερίδες, μπορούσαμε όμως να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις ανόδου στην α' εκδοτική κατηγορία εάν παίρναμε το πρωτάθλημα της β' κατηγορίας και μάλιστα με διαφορά.

Τέλος, επιτεύχθηκε ένας συμβιβασμός στο ζήτημα της πολιτικής γραμμής, γιατί και οι δύο πλευρές δεν ήμασταν έτοιμες για την τελική αναμέτρηση. Εγώ είχα το αριθμητικό πλεονέκτημα στο Δ.Σ. της εταιρείας και του Ιδρύματος, δεν ήθελα όμως τη δημιουργία εντάσεων που θα προκαλούσαν νέες δυσλειτουργίες στο προβληματικό εκδοτικό σύστημα που προσπαθούσα να συντονίσω. Η άλλη πλευρά χρειαζόταν περισσότερο χρόνο για να οργανώσει την επίθεσή της. Το Δ.Σ. της «Ίδρυμα Τύπου Α.Ε.» δέχτηκε ομόφωνα τη βασική μου θέση ότι ο ΕΤ έπρεπε να μετατραπεί σε ένα είδος Ελευθεροτυπίας της κεντροδεξιάς, με σαφή ιδεολογικά, πολιτικά χαρακτηριστικά, μεγάλη αυτονομία έναντι της ΝΔ και αυξανόμενη διείσδυση στο αναγνωστικό κοινό της κεντροαριστεράς. Για να βάλω τέλος στη φιλολογία περί αντινεοδημοκρατικού ρόλου του ΕΤ και να ασκηθεί μεγαλύτερη πίεση στις άλλες παραταξιακές εφημερίδες, υιοθέτησα παλαιότερη πρόταση για την έκδοση κάθε Δευτέρα ενός 16σέλιδου ένθετου, που θα έδινε δημοσιότητα σε κάθε είδους δραστηριότητες της ΝΔ και των συνδεδεμένων με αυτήν συνδικαλιστικών, επιστημονικών, κοινωνικών οργανώσεων. Υπήρχε βέβαια η αντίφαση μεταξύ της ενίσχυσης της πολιτικής αυτονομίας του ΕΤ και του ΤτΚ και της έκδοσης κομματικού ενθέτου, αλλά οι πολιτικοί, ιδρυματικοί συμβιβασμοί συχνά οδηγούσαν σε αλληλοσυγκρουόμενες αποφάσεις.

Το φθινόπωρο του 2001 αισθανόμουν αρκετά ισχυρός για να αναπτύξω νέες πρωτοβουλίες. Ο Χατζηνικολάου έκανε μια τελευταία και εκ των προτέρων καταδικασμένη προσπάθεια να προωθήσει την υποψηφιότητά του για το Δήμο Αθηναίων και εγώ αντέδρασα με δυναμικό τρόπο. Δήλωσα πως αν η ΝΔ δεν ήταν σε θέση να υπερασπιστεί την αυτονομία της πολιτικής από τα μεγάλα συμφέροντα πολιτικοποιώντας τις δημοτικές, νομαρχιακές εκλογές κατεβάζοντας τον δικό της υποψήφιο, τότε θα διεκδικούσα εγώ το Δήμο Αθηναίων για να στείλω προς κάθε κατεύθυνση το μήνυμα της αγωνιστικής αντίδρασης κατά των διαπλεκόμενων συμφερόντων. Ήταν φανερό πως ο Χατζηνικολάου δεν είχε τις εκδοτικές, πολιτικές εφεδρείες για να προωθήσει την υποψηφιότητά του. Τον Οκτώβριο ο Βαρδινογιάννης υπέστη έμφραγμα του μυοκαρδίου και στη συνέχεια κατέστη αναγκαία μια διπλή καρδιοχειρουργική επέμβαση –«μπαϊπάς» και αντιμετώπιση ανευρύσματος στην κοιλιακή αορτή– που τον έθεσε προσωρινά εκτός εκδοτικοπολιτικού πολέμου. Τον Νοέμβριο εγκαταλείφθηκε οριστικά η «μπερλουσκονικού» τύπου μεθόδευση της υποψηφιότητας για το Δήμο Αθηναίων.

Εκείνη την περίοδο, οι εκδοτικοπολιτικές εξελίξεις μείωσαν την απόσταση που με χώριζε από τον Καραμανλή. Την άνοιξη του 2001 ο Καραμανλής μετέτρεψε το κομματικό συνέδριο σε ένα είδος οργανωμένης υποδοχής του Γιώργου Σουφλιά. Κατά την άποψή μου, λόγοι τακτικής επέβαλαν τη διαγραφή του δημοφιλούς και με μεγάλη διείσδυση στον κεντροαριστερό πολιτικό χώρο πολιτικού και λόγω τακτικής οδήγησαν τον Καραμανλή σε στροφή 180 μοιρών στο συγκεκριμένο θέμα. Το 1998 ο Καραμανλής διέγραψε τον Σουφλιά σε μια προσπάθεια να επιτύχει τον πλήρη έλεγχο της ΝΔ. Το 2001 οργάνωσε τη συνεδριακή αποθέωσή του για να ενισχύσει την ενότητα του παραταξιακού χώρου της ΝΔ. Ο Αβραμόπουλος και το ΚΕΠ ήταν τότε υπολογίσιμες δυνάμεις σε επίπεδο σφυγμομετρήσεων της κοινής γνώμης και ο Καραμανλής ήθελε να αποφύγει μια αλυσιδωτή πολιτική αντίδραση που θα δοκίμαζε την ενότητα της κεντροδεξιάς.

Τα τρία χρόνια κατά τα οποία ο Σουφλιάς διέσχισε την πολιτική

έρημο, στάθηκα στο πλευρό του. Λίγο πριν από την επανένταξή του στη ΝΔ είχαμε συμφωνήσει πως ο ένας θα βοηθούσε τον άλλο. Εάν επέστρεφε αυτός στη ΝΔ, θα έπαιρνε πρωτοβουλία για τη βελτίωση των σχέσεών μου με τον Καραμανλή. Εάν έφτανα πρώτος εγώ σε μια εκδοτικοπολιτική συνεννόηση με τον Καραμανλή, θα επιχειρηματολογούσα απευθείας στον πρόεδρο της ΝΔ υπέρ της επιστροφής Σουφλιά. Θεωρητικά λοιπόν, η επιστροφή Σουφλιά βελτίωνε την προοπτική συνεννόησής μου με τον Καραμανλή, εφόσον μάλιστα όλα έγιναν στη βάση του σκεπτικού που είχα αναπτύξει από τις στήλες των δύο εφημερίδων και με τις δημόσιες παρεμβάσεις μου.

Ο Καραμανλής στήριζε την εκδοτική επίθεση που ανέπτυξε ο *ΕΤ* με στόχο την κυριαρχία στον παραταξιακό Τύπο. Πήρε μέρος σε μεγάλη εκδήλωση που έγινε στις εγκαταστάσεις της εφημερίδας στον Άλιμο, για να τιμηθεί η προσφορά του Χρήστου Πασαλάρη στη δημοσιογραφία, εκφράστηκε δημόσια με τα καλύτερα λόγια για το κομματικού περιεχομένου ένθετο *Μαζί*, που άρχισε να εκδίδεται με τον *ΕΤ* της Δευτέρας, έδωσε συνεντεύξεις στην εφημερίδα ενισχύοντας το συμβολισμό της αλληλοϋποστήριξης του εκδοτικού συγκροτήματος και της Ρηγίλλης. Παρά την καλή διάθεση του Καραμανλή, οι εξελίξεις επιβεβαίωσαν τις αρνητικές εκτιμήσεις μου για το μέλλον του παραταξιακού Τύπου. Το ένθετο *Μαζί* δεν έφερε ούτε έναν αναγνώστη στην εφημερίδα. Οι ίδιες οι συνεντεύξεις του Καραμανλή προκαλούσαν πτώση της κυκλοφορίας, ίσως γιατί ήταν πρόχειρες με μια τυποποιημένη πολιτική ανάλυση και χωρίς κάποια σημαντική είδηση.

Τον Νοέμβριο του 2001 είχα μια μεγάλης διάρκειας συνάντηση με τον Καραμανλή στο γραφείο του στην οδό Πλουτάρχου στο Κολωνάκι. Μου φάνηκε ότι ταλαντευόταν μεταξύ μιας διάθεσης αυτοκριτικής και της συνεργασίας με ένα σύστημα συμφερόντων έξω από κάθε πολιτική λογική αποκλειστικά για λόγους σκοπιμότητας. Ανταλλάξαμε απόψεις για τη διαγραφή και τη θεαματική επιστροφή του Σουφλιά, τις προσωπικές επιθέσεις που είχε δεχτεί για το θέμα των ταυτοτήτων από την *Ελευθεροτυπία*, στις καλές σχέσεις με την οποία

την επιστροφή του στη ΝΔ, αυτή όμως δεν μείωσε την πολιτική απόσταση που με χώριζε από τον Καραμανλή. Η φθορά και στη συνέχεια η πολιτική εξαφάνιση του ΚΕΠ του Αβραμόπουλου με άφησε πολιτικά εκτεθειμένο. Είχα στηρίξει την προσπάθεια Αβραμόπουλου, όχι βέβαια επειδή πίστευα ότι θα κυβερνούσε την Ελλάδα, αλλά επειδή εκτιμούσα ότι διευκόλυνε με την πρωτοβουλία του το σχηματισμό μιας κεντροδεξιάς πλειοψηφίας και λειτουργούσε σαν εξισορροπητικός παράγοντας στο εσωτερικό της ευρύτερης κεντροδεξιάς. Με δυο λόγια, η παρουσία του ΚΕΠ και του Αβραμόπουλου περιόριζαν την αλαζονεία του Καραμανλή και του περιβάλλοντός του και εξασφάλιζαν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων στον ΕΤ και τον ΤτΚ. Η αποτυχία του πειράματος Αβραμόπουλου, ο οποίος διαβεβαίωνε τους πάντες ότι το ΚΕΠ θα έφτανε ως τις επόμενες βουλευτικές εκλογές, δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για επιβολή καραμανλικής πειθαρχίας και στον παραταξιακό Τύπο. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως ο Καραμανλής μου είχε προτείνει να είμαι στη λίστα Επικρατείας της ΝΔ στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, όταν πραγματικά ανησυχούσε για τη δυναμική του ΚΕΠ και του Αβραμόπουλου.

Την κατάσταση περιέπλεκε και η ενίσχυση της επιρροής Βαρδινογιάννη σε επίπεδο ηγεσίας της ΝΔ. Μόλις ξεπέρασε τη σοβαρή περιπέτεια υγείας του, ο Βαρδής Βαρδινογιάννης και ο γιος του Γιώργος έδωσαν εντολή για τη γενική εκδοτική, πολιτική επίθεση εναντίον μου. Ο τηλεοπτικός μου αποκλεισμός από το Mega και το Star και ο πόλεμος επικοινωνιακής φθοράς σε βάρος μου από ελεγχόμενα ΜΜΕ και δημοσιογράφους δεν τους έφτανε. Ήθελαν την επαγγελματική μου εξόντωση για λόγους παραδειγματισμού και εκδοτικής, επιχειρηματικής κυριαρχίας. Περνούσαν τη «γραμμή» στα ελεγχόμενα στελέχη της ΝΔ, αυτά ενημέρωναν αρκετά από τα διευθυντικά στελέχη ισχυρών ΜΜΕ, τα οποία με τη σειρά τους μου περιέγραφαν το δύσκολο επαγγελματικό μου μέλλον.

Έβλεπα τα μαύρα σύννεφα να συγκεντρώνονται απειλητικά στον επαγγελματικό μου ορίζοντα. Δεν ήξερα ποιο ακριβώς σενάριο θα ενεργοποιούσαν και πότε, είχα πάρει όμως την απόφαση να μην κά-

για να καταλήξει ότι

«κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του τόπου από τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, η αρχή της διαφάνειας υπονομεύεται συστηματικά (...) από τη διαπλοκή, ιδίως μάλιστα μέσω της τάσης ελέγχου των ΜΜΕ από εργολάβους και προμηθευτές του δημόσιου τομέα».

Καταρχήν οι συγχωνεύσεις ήταν αναγκαίες για να δημιουργηθούν ισχυρές εταιρείες ικανές να διαχειριστούν την κατασκευή μεγάλων έργων βασικής και ολυμπιακής υποδομής. Χωρίς τις «αναγκαστικές συγχωνεύσεις», στις οποίες αναφέρεται ο Καραμανλής, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα αποδέσμευε τα σχετικά κοινοτικά κονδύλια. Είναι γεγονός ότι ο μεγάλος κερδισμένος της διαδικασίας συγχωνεύσεων και της αύξησης του κύκλου εργασιών στον τομέα των κατασκευών είναι η κοινοπραξία της «Άκτωρ Α.Ε.», ιδιοκτησίας Λεωνίδα Μπόμπολα, της Ελληνικής Τεχνοδομικής και της ΤΕΒ. Το πρόβλημα για τον Καραμανλή είναι ότι το αργυρό μετάλλιο στις συγχωνεύσεις τις οποίες καταγγέλλει πήρε η κοινοπραξία «J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε.». Η «ΑΒΑΞ Α.Ε.» ελέγχεται από τον Σγαρδέλη, πρώην αναπληρωτή γενικό διευθυντή της ΝΔ, ο οποίος παραμένει ανώτατο κομματικό στέλεχός της. Επομένως, εάν έχει νόημα η καταγγελία του «ολιγοπωλιακού-μονοπωλιακού» καθεστώτος, δεν μπορεί να εξαιρεθεί από αυτήν η κοινοπραξία στην οποία πρωταγωνιστεί ο Σγαρδέλης και αυτοί που του προσφέρουν πολιτική κάλυψη ή και επιβράβευση.

Επειτα, και στο θέμα της εργολαβικής διαπλοκής, ο Καραμανλής διαχειρίζεται την αλήθεια κρύβοντας μεγάλο μέρος της. Ένα μέλος της οικογένειας Μπόμπολα ελέγχει την «Άκτωρ Α.Ε.» και τρία άλλα την «Πήγασος Α.Ε.» που εκδίδει μεταξύ άλλων το Έθνος και το Έθνος της Κυριακής. Τρία μέλη της οικογένειας Σαραντόπουλου ελέγχουν την κατασκευαστική «Σαραντόπουλος Α.Ε.», η οποία έχει ενσωματωθεί στην κοινοπραξία Παντεχνική και ένα τέταρτο, εκδίδει τις εφημερίδες Απογευματινή και Απογευματινή της Κυριακής. Το συγκρότημα του Έθνους θεωρείται φιλοκυβερνητικό και της Απογευματινής φιλονεοδημοκρατικό. Τα συμφέροντα Μπόμπολα έχουν

το κλίμα, μπορεί η οικονομική και κοινωνική κατάσταση να βελτιωθεί μετά την αντιμετώπιση της κρίσης στο Ιράκ, μπορεί το ΠΑΣΟΚ να πάρει εντυπωσιακές πολιτικές πρωτοβουλίες, μπορεί να επαναληφθεί το προηγούμενο της υπερνομαρχίας Αθηνών σε πανελλαδική κλίμακα, με τη δεξιά πτέρυγα της εκλογικής και κοινωνικής βάσης της ΝΔ να αυτονομείται από τη Ρηγίλλης. Όλα αυτά τα σενάρια ίσως αποκτήσουν αξία λόγω της αδυναμίας της ηγεσίας της ΝΔ να ξεφύγει από τους περιορισμούς της αρνητικής στρατηγικής διεκδίκησης εξουσίας. Σε αυτόν τον δικαιολογημένο προβληματισμό προσπαθεί να απαντήσει ο Καραμανλής απευθυνόμενος στα κομματικά στελέχη.

Τους πολίτες δεν τους ενδιαφέρει η στρατηγική σε σχέση με την εσωτερική διαχείριση της ΝΔ, αλλά σε σχέση με τη δυνατότητά της να προετοιμάσει την αποτελεσματική διακυβέρνηση της χώρας σε όφελος του λαού. Δεν θέλουν να φύγει το κουρασμένο ΠΑΣΟΚ για να έλθει μία πρόχειρη και υποθηκευμένη ΝΔ, η οποία θα χειροτερέψει την κατάσταση σε τομείς μεγάλου δημόσιου ενδιαφέροντος. Αυτό το μήνυμα στέλνουν με τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων. Κατά την άποψή μου πάντως, ο Καραμανλής είναι πολύ δύσκολο να ξεφύγει από το πλαίσιο της στρατηγικής που ο ίδιος χάραξε. Δεν πρόκειται για κάποια λαθεμένη θεωρητική επιλογή ή για κάποιο λάθος ενός προεδρικού συμβούλου. Η στρατηγική αυτή εκφράζει τις ηγετικές ελλείψεις, τα προσωπικά μειονεκτήματα του Καραμανλή και τα προβλήματα της ΝΔ, τα οποία ο ίδιος αρνείται να αντιμετωπίσει. Με τον Καραμανλή πέρασα από τη φιλία και τη συνεργασία, στην ασυνεννοησία, την αντιπαλότητα και τη ρήξη, επειδή αρνήθηκα να δεχτώ τη στρατηγική του ώριμου φρούτου και ό,τι αυτή συνεπάγεται για τον τρόπο λειτουργίας της ΝΔ και τον δημόσιο βίο. Οι παρεμβάσεις μου είχαν πάντα στόχο τη βελτίωση της ιδεολογικής, πολιτικής, οργανωτικής δουλειάς και τη δημιουργία μιας θετικής δυναμικής που θα ανανέωνε τους δεσμούς του πολίτη με τα κοινά και θα διευκόλυνε την αντιμετώπιση της κρίσης αξιοπιστίας της πολιτικής. Επειδή έμεινα σταθερός στις θέσεις μου, ο Καραμανλής στα-